नं. ४८१०

नाम- आपस्तम्ब गृह्य प्रयोगः

कर्त्ता- ×

पत्र- १२ पत्राणि सं. १६८५

विषयः- सूत्र पद्धतिः

आपत्समुद्धारप्रयोगः

५८१०

षड्गा

गृसू.
१

॥ ॥श्रीगणेशाय नमः॥ ॥अथ कर्माण्याचाराद्यानि गृह्यंते उदगयन पूर्वपक्षाहःपुण्याहेषु कार्याणि यज्ञोप
वीतिना प्रदक्षिणं पुरस्तादुदक्चोपक्रमस्तथापवर्गोऽपरपक्षे पित्र्याणि प्राचीनावीतिना प्रसव्यं दक्षिणतोऽपवर्गो
निमित्तावेक्षाणि नैमित्तिकान्यग्निमिध्वा प्रागग्रैर्दर्भैरग्निं परिस्तृणाति प्रागुदगग्रैर्वा दक्षिणाग्रैः पित्र्येषु दक्षिणा
प्रागग्रैर्वोत्तरेणाग्निं दर्भान्संस्तीर्य द्वंद्वं न्यंचि पात्राणि प्रयुनक्ति देवसंयुक्तानि सकृदेव मंत्रस्य संयुक्तान्येकैकशः
पित्र्यसंयुक्तानि पवित्रयोः संस्कार आयामतः परिमाणं प्रोक्षणीसंस्कारः पात्रप्रोक्षणमिति दर्शपूर्णमासव
त्तूष्णीमपरेणाग्निं पवित्रांतर्हिते पात्रे प्रणीयोदगग्राभ्यां पवित्राभ्यां त्रिरुत्पूय समं प्राणोर्द्दत्वोत्तरेणाग्निं दर्भे
षुसादयित्वा दर्भैः प्रच्छाद्य ब्रह्माणं दक्षिणतो दर्भेषु निषाद्याज्यं विलाप्यापरेणाग्निं पवित्रांतर्हितायामा
ज्यस्थाल्यामाज्यं निरूप्योदीचोंऽगारान्निरूह्य तेष्वधिश्रित्य ज्वलतावेक्ष्य हुदर्भाग्रे प्रत्यस्य त्रिः पर्यग्निकृत्वो
दगुद्वास्यांगारान्प्रत्यूह्योदगग्राभ्यां पवित्राभ्यां पुनराहारं त्रिरुत्पूय पवित्रे अनुप्रहृत्य॥१॥येन जुहोति गप.
तत्स्रोवं प्रतितप्य दर्भैः संमृज्य पुनः प्रतितप्य प्रोक्ष्य निधाय दर्भानद्भिः संस्पर्श्याग्नौ प्रहरति याम्याः परिध १

ऽथ विवाहोपनयनसमावर्त्तनसीमंतचौलगोदानप्रायश्चित्ते घृताग्निं प्रतिरिषिं वचस्य हितेनु मनस्वेति दक्षिण
तः प्राचीनमस्तु मनेनु मनस्वेति पश्चादिदीचीन० मरस्वतेनु मनस्वेत्युत्तरतः प्राचीनं देवसवितः प्रसुवेति
समंतं पैत्रकेषु समंतमेव तस्मीमिध्ममाधायाघारावाघारयति दर्शपूर्णमासवत्तस्मीमथाज्यभागौ जु
होत्यग्नये स्वाहेत्युत्तरार्धपूर्वार्धे सोमाय स्वाहेति दक्षिणार्धपूर्वार्धे समं पूर्वेण यथोपदेशं प्रधानाहुती
[illegible]राज्यभागान्तान्याज्यभूतः प्राज्ञापत्यं व्याहृती विंत्ततः सोविष्टकृतीमिस्तुपजुहोति यदस्य कर्म
[illegible]रिरिचं यद्वान्यूनमिहाकरं। अग्निष्टत् स्विष्टकृद्विद्वान्सर्व० स्वि० स्वकृतं करोतु स्वाहेति पूर्व
वम० ४ वत्परिषेचनमन्वम० स्थाः प्राशावीरिति मंत्रसंनामोलौकिकानां पाकयज्ञशब्दस्तत्र ब्राह्मणा वक्ष्यो वि
धिर्हि दुहोतिर्हि निर्मा श्रिर्हिः प्राश्नास्तु तत्र थावामतिनिर्लेढीति सर्वेश्रुतवोविवाहस्य शेशिरोमा
निमा ३ सोपरिहाप्योन्नमं चनैदा घंसवीणि ग्रणोक्तानि नक्षत्राणि तथा मंगलान्माहृतस्मात्खीम्मः प्रतीये
नै २ रश्मिवकान्निः प्रसत्येते तेवराः प्रतिनंदिताः शाश्च मघाभिर्गा वोहस्यंते फल्गुनीभ्यां व्यूहयते यांका

न स

गृह्य० २ मयेतदुहितरं प्रियामस्मा इतितां निष्क्रायां दद्यात्ति येवमवतिनिवन्तुघुनरागाच्छतीति ब्राह्मणा वेद्कोविवि
स्विकाशब्दो मृगशिरसि निष्ठाशद्दः स्वातौ विवाहे गौ गृहे स्त्रुगौ स्त्रयावरमतिथिवद्दर्हये द्योस्या पृति तस्मि
न्वर्येताव ह्योरालंभनस्थानमतिथिः पितरो विवा ० हस्तस्वस्ना ० रुद्रतीनिष्क्रांतां वरणे परिवर्जयेद्दत्तां सु
प्तां घोतां मृषमाः श्मशानां विनतां विकटां मुंडां मंडूषिकां सांकारिकां तां पालीं मित्रां ० स्वनुजां वर्षकारीं च व
र्जयेन्नक्षत्रनामानदीनामा वृक्षनामाश्च गर्हिताः सर्वाश्च रेफलकारोपांतास्ता वरणे परिवर्जयेच्छक्तिविष
ये द्रव्याणि प्रतिच्छन्नान्युपनिधाय ब्रूयादुपस्पृशेतिनानाबीजानि सं० सृष्टानि वेद्याः पा ० स्वन्नक्षेत्राञ्जो ह्र
दाः कृतश्मशानलोष्टमिरिणमिति पूर्वेषामुपस्पर्शने यथा लिंगमृद्धिरुक्तमंपरिवक्तृते वंधुशीललक्षणसं
पन्नामरोगामुपयच्छेत वन्धुशीललक्षणासंपन्नः श्रुतवानरोग इति वरसंपदास्यां मनश्चक्षुषोर्निवंधस्त
स्यामृद्धिर्नेतरदाद्रियेतेत्येके ॥३॥ स्वत्वतः समवेता मंत्रवतीवराश्च हिरण्यपात्रानानादितो हयामंत्रामसि राम० २
मंत्रयेत स्वयं दृष्यात्ततीयां जपेच्च तथ्योसमीक्षेतां गुष्टेनोपमध्यमया चांगुष्ठादर्भेण संशस्तोत्तरेणाय

स्नुषा तस्याः क्रव्यो रंतर ॰ संमुज्य प्रतीचीनं निरस्येत्याम्नेति मिंत्र उत्तरां जपेद्युग्मान्समवेतास्त्र्यंत्र वतत
त्तरयाद्भ्यः प्रहिणुयादुत्तरेणायन्नुषात स्याः शिरसि दर्भेण्डं निधाय तस्मिन्नुत्तरया दक्षिणं युगधि
द्रं प्रतिष्ठाप्य छिद्रे सुवर्णमुत्तरयांतर्धायोत्तराभिः पंचभिः स्नापयित्वोत्तरया हतेन वाससाच्छाद्योत्तर
यायोक्त्रेण संनह्यत्यथैनामुत्तरया दक्षिणे हस्ते गृहीत्वाग्निमभ्यानीयापरेणाग्निमुदगग्रं कटमास्ती
र्य तस्मिन्नुपविशत उत्तरो वरोऽग्नेरुपसमाधानाद्याज्यभागांतेऽथैनामाह तिष्ठ्यामासमिमं त्रयेताथा
स्यै दक्षिणेन नीचा हस्तेन दक्षिणमुत्तानं ॰ हस्तं गृह्णीयाद्यदि कामयेत स्त्रीरेव जनयेयमित्यंगुलीरे
व गृह्णीयाद्यदि कामयेत पुं॰ स एव जनयेयमित्यंगुष्ठमेव सोऽभीवांगुष्ठमभीव लोमानि गृह्णामिष्ट
ह्णामि त इत्येताभिश्चतसृभिरथैनामुत्तरेणाग्निं दक्षिणेन पदा प्राचीमुदीचीं वा दिशमभिप्रक्रमय
त्येकमिष इति सप्तमे पदे जपति ॥४॥ प्राग्घोमात्स्य दक्षिणामग्निं कृत्वा यथास्थानमुपविश्याघार
वायामुत्तरा आज्याहुतीर्जुहोति सोमाय जनिविदे स्वाहेत्येतैः प्रतिमंत्रमथैनामुत्तरेणाग्निं दक्षिणेन पदा

स्परेषति

गृह्य· श्मानमास्थापयत्यातिष्ठेत्यथास्या अंजलावुपस्तीर्य द्विर्लाजानोप्याभिघारयतितस्याः सोदर्योलाजा
३ नावपती सकृज्जुहोतीयं नारीत्युत्तराभिस्तिसृभिः प्रदक्षिणमग्निं कृत्वाश्मानमास्थापयति यथापुर
स्ताद्धोमश्चोत्तरया पुनः परिक्रमणमास्थापनं होमश्चोत्तरया पुनः परिक्रमणं जयादिप्रतिपद्यते
परिषेचनांतं कृत्वोत्तराभ्यां योक्त्रं विमुच्य तां ततः प्रवावाहयेत्प्रवाहारयेत्समोप्येत पाग्निम ग्रहं ति
त्रिम्भोधार्योनुगतोमंथ्यः श्रोत्रियागाराद्वाहार्योउपवासश्चास्मान्तरस्यभार्यायाः पत्यर्वानुगतेपिवोत्त
रयानुरूया नोपवृसेउत्तरारथस्पोत्तंमनीवाहावुत्तराभ्यांपुनक्ति दक्षिणामग्रमारोहतीत्युत्तराभिरभि
मंत्रयते स्त्रेवर्त्मनोव्यन्तस्त्रगाणास्तुत्तरयानीलं दक्षिणस्यां जोहितमुत्तरस्यां तेउत्तराभिरमीयाति ती
र्थस्थाणुचतुष्पथव्यतिक्रमेचोत्तरांजपेत॥५॥ नावमुत्तरयानुमंत्रयते नचनाव्या॰त्तरती वध्वः राम·
पश्यपेत्नीलोत्तरांजपेत्श्मशानादिव्यतिक्रमेमुंडेरथवारिष्टेरूपसमाधानाद्यास्यभाराताद्वा ३
रथायामुत्तराश्राजंतीऊलाजयादिप्रतिपद्यते परिषेचनांतं करोति क्षीरिणामन्येषां वालक्ष्मणा

नांनक्षत्राणांनदीनांधन्वनांचव्यतिक्रमेतत्तरेययथालिंगंजपेद्गृहात्तन्नरथमसंकाशयतिवाहात्तुन्नराम्भांवि
मुंचतिदक्षिणमग्नेर्लोहितंचर्मानडुहंप्राचीनग्रीवमुत्तरलोममध्येगारस्योत्तरयास्तीर्यगृहान्प्रपाद्य
त्तुन्नरांवाचयतिदक्षिणेनपदानचदेहलीमभितिष्ठस्तुन्नरथमूर्ध्वंदेशेगारस्याग्नेरुपसमाधानाद्याज्यभा
गांतेवारस्थायाःसुन्नराग्राह्णतीईलाजयादिप्रतिपद्यतेपरिषेचनांतंकृत्वोत्तरयाचर्मण्युपविशतःतत्र
वरोथास्याःपुत्रमेनरिखुपजायाःपुत्रमंकतत्रयोपवेश्यतस्मैफलान्युत्तरेणयजुषाप्रदायोत्तरेणजपि
त्वावास्यंयच्छतआनक्षत्रेभ्यउदितेषुनक्षत्रेषुप्राचीमुदीचींवादिशमुपनिष्क्रम्योत्तराम्यांयथालिंगंध्रु
वमरुंधतींचदर्शयति॥६॥अथैनामाग्नेयेनस्थालीपाकेनयाजयतिपत्न्यवहतिश्रपयित्वाभिघा
र्यप्राचीनमुदीचीनंवोद्वास्यप्रतिष्ठितमभिघार्याग्नेरुपसमाधानाद्याज्यभागांतेत्वारस्थायाःस्थाली
पाकाज्जुहोतिसकृदुपस्तरणाभिघारणेद्विरवदानमग्निर्देवतास्वाहाकारप्रदानोपिवासकृदुपह
त्यजुहुयादग्निस्विष्टकृद्वितीयःसकृदुपस्तरणावदानेद्विरभिघारणंमध्यात्पूर्वस्यावदानंमध्येहो

गृ॰ मउत्तरार्द्धाउत्तरस्योत्तरार्द्धपूर्वार्द्धेहोमोलेपयोःप्रस्तरवत्सूक्ष्मीवर्हिरक्षाणोप्रहरतिसिद्धमुत्तरंपरिषेचनंते
४ नसर्पिष्मताब्राह्मणान्भोजयेद्योस्यापचितस्तेभ्यःश्वमंदद्यात्सेवमनड्वांहंदक्षिणावर्ज्जमिपोषिनाम्नांपर्वसुखकार्याः
पूर्णपात्रकृतदक्षिणोत्येकेसायंप्रातरत्नपूर्वंहस्तेनैतेप्राङ्नीतंइत्येपर्वेर्वाङ्गयात्स्थालीपाकवद्दैवतसो
शीर्षक्ताकृतिःप्रातरित्येकउभयतःपरिषेचनंयथापुरस्तात्पार्वणेनानोनानिकर्माणिव्याख्यातान्याचार्या
धानिर्दसंतेयथोपदेशंदेवताश्चाग्नि॰स्विष्टकृतंवान्तरेणाविक्षतमानितिष्ठवैश्वदेवेविश्वेदेवाःपौर्णमा
स्यांपौर्णमासीयस्यांक्रियते॥७॥उपाकरणेसमापनेचऋषिर्यःप्रज्ञायतेसदसस्पतिर्द्वितीयस्त्रिपा
त्नुपेतेनक्षत्रंश्रवणावरात्रसंस्थूष्मस्यवृहोमपरिवृक्तेयथोपदेशंकाम्यानिबलयश्चसर्वत्रस्वयं
प्रज्वलितेमाउत्तरारम्भा॰समिधावादध्यादापन्नाश्रीःश्रीर्मागाद्दितिवैतदहर्विजानीयाद्यदहर्भार्यामा
वहतेत्रिरात्रमुभयोरधःशय्याब्रह्मचर्यंक्षारलवणवर्ज्जनंचतयोःशय्यामन्तरेणदण्डोगन्धलिप्तोवास राम॰
सास्त्रेणापिपरिदीनहितिष्ठतितंचतुर्थ्यामपररात्रउत्तरारम्भामुत्थाप्यप्रक्षाल्यनिधायाग्नेरुपसमाधाना ४

वा

घाज्यभागांतेवारुणाद्याहुत्यन्तराआहुतीर्हुत्वाजयादिप्रतिपद्यतेपरिषेचनांतंकृत्वापूर्वेणाग्निंप्राचीमुप
वेश्यतस्याः शिरस्याज्यशेषाद्धारांतन्वतीमिरोंकारस्वचतुर्थीभिरानीयोत्तराभ्यांयथालिंगंमिथः समी
क्षेतस्याङ्गुष्ठेनहृदयदेशेसमञ्जोत्तराभिस्ताजपिलाशेष। समावेशनेजपेद्द्वन्द्वोवेनामन्त्रिमन्त्र
येतयदामन्त्रवृक्षाः स्यादर्थेनंब्राह्मणाप्रतिषिद्धानिकर्माणिस। शान्तियांमलवद्वाससमित्येतानि
नसः पाडर्यावात्मातानुत्रुसमावेशनञ्चत्तराभिरभिमन्त्रयेते॥८॥चतुर्थीप्रभृत्याषोडशीमुत्तरामुत्त
रांयुग्मासुप्रजानिःश्रेयसमृतुगमनइत्युपदिशन्त्यर्थपावस्यापरिक्रवेपरिकासनेचापउपस्थश्योन्न
रेयथालिंगंजपेदेवमुत्तरैर्यथालिंगंवितीयंवनस्पति। शाकटीति। प्रियात। शाकनिमित्तमयो
र्हृदयम। सर्पिष्मच्छिरावावरंब्रह्मचर्यंचरित्वास्थालीपाक। श्रपयित्वाग्रेरुपसमाधानाद्याज्यभा
गांतेवारुणाद्याहुत्वा। स्थालीपाकाद्युत्तराआहुतीर्हुत्वाजयादिप्रतिपद्यतेपरिषेचनांतंकृत्वातेनसर्पिष्म
ताअन्नेनान्नवरान्ब्राह्मणाञ्जोजयित्वासिद्धिंवाचयीतस्वस्तिषष्ठेणोतिथिस्मत्तेर्यवैः पात्रंपरिकिरे।

गिर २

दन्ति २

गृ० तियद्विवारुणाप्रसिद्धत्वाण्णित्वा निक्षीणामि द्वादिसोमस्य सि सोमात्वा निक्षीणामीति श्वोभूते तत्र त्रयोत्थाप्यो
५ नरा मित्रस्य स्मर्भिं मंत्रियोन्त्रयाधाति ष्ठत्रा ० हस्तयो राव त्र्युशय्याकालेवाङ्गुम्भां मन्त्री रंगरि गृह्णीयाउपचा
नलिंगयावृत्रयो भवति सपत्नीवाध नैवेते नैवकामे नोन्नरेणाउवाके न सद्दारिमस्रुपतिष्ठते यज्ञ
गृहीतामन्यां वा ब्रह्म वर्धयज्ञः भ्रुक्षर संवर्तमूले तन्नरैर्यथालिंगमंगानि संमृष्टपवमीवीतं निरस्येदध्य
वामउन्नरासिरेमृ छिदेहस्थात॥ शा॥ उपनयनं व्याख्यास्यामो गर्भाष्टमेषु ब्राह्मणमुपनयीत गर्भैकाद
शेषु राजन्यं गर्भद्वादशेषु वैश्यं वसंतो ग्रीष्मः शरदित्यृतवो वर्णानुपूर्व्येण ब्राह्मणान्भोजयित्वाशि
षोवाचयित्वा कुमारं भोजयित्वा उवाकस्य प्रथमेनुयज्ञ बापः स० स्टस्योष्माः शीताः स्वानीयोन्नरया
शिर उन्नति श्री० स्त्री हर्मानं तर्धायोन्नरामिश्रत स्टसिः अतिमं त्र्यंगति दिं पवपतिवपंत मुत्तरया त्रम
त्रयते दक्षिणतो माता ब्रह्मचारी वानडुहे शकृत्पिंडे यवान्निधाय तस्मिन्केशानुपयमो त्तरयोउव लाग०
रमूले दर्भस्तंबे वा निदधाति स्नातमनेरूपसमाधानाद्याज्यभागांते पालाशी ० समिधमुत्तरया धा ५

ष्योत्तरेणाग्निं दक्षिणेन पदाश्मानमास्थापयत्यातिष्ठेति वासः सद्यः कृत्तोतमुत्तराभ्यामभि मंत्रियो
त्तराभिस्तिसृभिः परिधापयति परिहितमुत्तरयानुमंत्रयते मौंजीमेखलां त्रिवृतां त्रिः प्रदक्षिणमुत्तरा
भ्यां परिवीयाजिनमुत्तरमुत्तरेणाग्निं दर्भान्सं०स्तीर्य तिष्ठेन्मुत्तरया वस्थाप्योदकांजलिमस्मा अंजला
वानीयोत्तरयात्रिः प्रोक्ष्योत्तरैर्दक्षिणे हस्ते गृहीत्वोत्तरैर्देवताभ्यः परीदायोत्तरेणायजुषोपनीयस्त्रुष्प्र
त्राद् इति दक्षिणे कर्णे जपति ॥१॥ ब्रह्मचर्यमागामिति कुमार आह पृष्टं परस्य प्रतिवचनं कुमारस्य श
षं परो जपति अस्मगाशिषं चैनं वाचयत्युत्क्रमाऽप्रमागांतमत्रेनमुत्तराश्चाऽऽकूतीर्हीवृ इत्वाजया दिश्रति
पद्यते परिषिंचनांतं कृत्वा परेणाग्निमुदगग्रं कूर्चं निधायतस्मिन्नुत्तरेणायजुषोपविशति तिष्ठ
रत्नारत्रमुपासीनः कुमारो दक्षिणेन पाणिना दक्षिणं पादमन्वारभ्याह सावित्रीं भो अनुब्रूहिति
तस्मा अन्वाह तत्सवितुरिति पच्छोर्धर्चशस्ततः सर्वां मान्हतीर्विहृताः पादादिष्वं तेषु वा तथार्धर्च
योरुत्तमां कृत्वायां कुमार उत्तरेण मंत्रेणोत्तरमोष्ठमुपस्पृशते कर्णौ चोत्तरेण दंडमुत्तरेणादत्ते

गृ॰
६

6

पालाशो दंडो ब्राह्मणस्य नैयग्रोधस्कंधजो वा ङ्ग्रो राजन्यस्य बादर औडंबरो वा वैश्यस्य वार्क्षो दंड इत्य
वृर्णसंयोगेनैकं उपदिशन्ति स्मृतं च म इमेतद्धावयित्वाग्रे रवेवरं दत्वोदाग्र षेत्तुस्थाप्यो नेनैराहि स्मभुप
तिष्ठतेयं कामयेतनायमुच्छिद्येतेति तमुत्तरयाद्दक्षिणे हस्ते शृह्णी/याति अहमेतमग्निधारयंतिद्धार
लवणावर्जनं चपूरिवेतिपरिम्हज्यतासमित्तत्तरेर्मत्रेः समिधमादध्यादेवमहे...न्यास्मित्रपिसदारम
रापाहियानाहन्मोत्तरयासमि शास्त्विवासस्त्रुतुथीमुत्तरयारनेत्यतपरिधाप्य ॥२२॥ वेदमधीत्सन्नास्य
...गुदयाइजंत्रविश्यांतर्लोमाचर्मणाद्वारमपिधायास्ते नेनमेतदस्याद्दितोभितयेभम्यं हिने मेरु
पसमाधानाद्यात्भागांतेपालाशी समिधमुत्तरयाधायापरेणाग्निं कटएरकायां वोपविश्योत्तरया
...रमभिमंत्रोत्तरेणायजुषा वग्रेप्रदायापा०म० सर्जनाद्याकेशनिधानात्समानं नघनार्धेत्रजस्पो
पवि...विस्वस्य मेखलां ब्रह्मचारिणि प्रयच्छतितो० उत्तरेणायजुषो डंवरमूले दर्भस्तवेवोपगूहत्येवं
विहिताभिरेवाद्भिरुत्तराभिः षड्भिः स्नात्वोत्तरयोडंवरेण दंतोधावते स्नानतउत्तरेणायजुषाहतमहतं वा

राम॰
६

सः परिधायसावृत्तस्त्ररह्लिनाचंदनेनोत्तरेर्देवत्ताभ्यः प्रदायोत्तरयात्तु लिप्पमणिं॰ सोवर्णं॰ सोपधा
नं॰ स्वोतसुत्तरयोदपात्रेत्रिःप्रदक्षिणंपरिलाव्योत्तरया श्रीवास्त्वाबध्नेवमेववादरंमाणिमंत्रवर्नं॰
सव्येयाणावावध्याहतसुत्तरंवासोरेवतीस्त्वेतिसमानंतस्पदशायांप्रवर्तौ प्रवध्यदर्व्यामावायाज्ये
नाम्यानायसुत्तराआञ्जतीईतानयादिशतिपद्यतेपरिषेचनांतंकृत्वैताभिरेवदक्षिणेकर्णेआव
भातितेनाभिःसव्यएवमुत्तरैर्यथालिंगं॰स्रजः शिरस्याजनमादर्शावेक्षणमुपानहोछत्रंदंडमिति
वाचंयछस्नानकृत्रेमउहितेषुनक्षत्रेषुप्राचीमुदीचींवादिशमुपनिष्क्रम्योत्तरेणार्धर्चेन दिशाउ
पस्थायोत्तरेणनक्षत्राणिचंद्रमसमितिरातिनासंभाष्ययथार्थं गच्छति॥१२॥ अथैतदपरंत्स्नात्स्मि
वतीर्थस्नात्वातस्मी॰संमिधमादधातियद्वास्मापचितिकुर्वंतितत्कुर्वंतुपविशातियथापुरस्तादि
वमुत्तरांस्यांयथालिंगं॰राजास्थपतिस्त्रापः पाद्याइति प्राहोत्तरयाभिमंत्र्य दक्षिणंपादंसर्वंप्रक्षाल
णायपथयछेत्मव्र॰सुद्गायप्रक्षालयितारमुपस्पृश्योत्तरेणायजुषात्मानंप्रत्यभिमृशेत्कूर्चेभ्यांप

गृ॰ ८

रिरदस्यम्हन्मयेनाहरणीयापद्गतिश्राहोत्तरयामिमंत्रांजलावेकदेशत्राानियमानउत्तरंयजुर्जपेच्छेषंपुरस्ता
न्निनीयमानमुत्तरयामिमं त्र्ययतेदधिमधि तिस॰स्टक्र्मकाः॰सेनवर्षीयसापिधायस्कु वीम्मापरिस्टस्यमवु
पर्कइतिश्राहत्रिरुत्तमेकेघृतत्रपाकमेकेधानाः सक्तू॰ष्ठोत्तरामांमभि मंत्रयजुर्भाम पत्राचामतिउप
स्ताडुपरिष्टाच्चोत्तरस्यैवंयात्रिःश्राश्यानुकंप्पायप्रयष्ठेत्राति गृहेवराजाथ्यपुरिर्वाप्पुरोहितायगोरिति
गांश्राहोत्तरयामिमंत्रतस्येवपा॰ग्रयचियित्वोप स्तीर्णमिघा रितांमध्यमेनांतमेनवापलाशपर्णेनो
त्तरयाजुहोतियद्युत्स्टजेडपा॰ष्ट्रत्तरांजयित्वोप्युत्स्टजते स्युद्दैरां वायार्विजेभ्युसुरायराज्ञइतिपारि
संवत्सराडुपातिष्ठज्य एतत्कार्य॰सक्तसवक्रेविज्ञाय॥२४॥सीमंतोत्रयनंप्रथमेगर्भे चतुर्थेमासि
ब्राह्मणा॰भोजयित्वाशिषोवाचयित्वाग्रेरूपसमाधानाद्याज्यमागांतेवारवायाद्युत्तराश्राहुतीर्हुत्वा
जयादिप्रतिपद्यतेपरिषेचनांतंकृत्वापरेणाग्निंप्राचीमुपवेश्यत्रेण्पाशलल्यात्रिभिर्दर्भपुंजीलैः ॥ राम॰ ८
शलाक्षुस्त्रप्सेनेस्त्रर्द॰सीमंतमुन्नयतिव्याहृतीभिरुत्तराभ्यांचगायतमितिवीणागाथिनोसं॰शास्तु

रत्नीपो कमुपा॰ दिनैरर्भिमंच्यो कल्पयतेत्पाद्वै

नरयोःपूर्वासाध्वानांब्राह्मणानांमितरानहीनिर्दिश्यस्यांवसंतियवाविरूढांनावधनातंयक्ष
मानकृत्तेश्मतदितेषुनक्षत्रेषुप्राचीमुदीचींवादिशमुपनिष्क्रम्यवत्समवारम्भ्यात्रतीच्छनायित्वावा
नंविस्तरेणाहस्तु०स्तुवनंम्पक्केगर्भेतिष्ठेणानसोधूस्ययाश्रास्तुदीचीवाशाखानतः सप्तदूषणा० तुंगामा
त्वम्सीमंतनयनेरूपसमाधानायनवस्नातयाकुमार्याहृषत्सत्रेहृषत्सत्रेणायेषांयित्वापरिपीयाप
रेणाग्निंप्राचीमुत्तानांनिपात्योत्तरेणयजुषांगुष्ठेनदक्षिणेनासिकाच्छिद्रेपिनयतिपुमा० संजन
यतिक्षिप्र० स्तुवनमनाश्रीतेनशरावेणांगुष्ठोत्तमसुरकामा त्वम्सपत्नस्कंर्योतीनिधायमूर्ध्वेक्षोणं
तीमुत्तरेणायजुषाभिमृश्पेतामिरडिरुत्तराभिखोक्तेध्याहिजरायुर्नपतेद्देवंविहितामिरेवाङ्गिरुत्तरा
भ्यामवोक्ष्य०॥१४॥ ज्ञातंवात्समश्रेणाभिमृश्पोत्तरेणयजुषोपस्थआश्वायोत्तराभ्यामभिमंत्रणंमूर्ध
न्यवघ्राणंदक्षिणेकर्णेजापोनक्षत्रनामचनिर्दिश्यतितिद्दहसंभवतिमधुघृतमितिम० त्वम्तस्मि
दर्भेणानिष्ठकेदध्यावश्यायोत्तरैर्मंत्रैः कुमारंप्राशयित्वोत्तराभिःपंचभिःपायित्वा दधिघृतमितिम०

ला

दिरण्यं १ स्नाप १

गृह्य॰ ८ स्रुक्प्रका॰ सेनं पृषदाज्यं व्याहृतीभिरोंकारचतुर्थाभिः कुमारं प्राशयित्वा अद्भिः शेषं॰ स॰ हृत्प्रगीष्टेनि नये
द्दन्तरयामातुरुपस्थ आधायोत्तरयादक्षिणा॰ स्तनं प्रतिधाप्योत्तराभ्यां पृथिवीमभिमृशेपो [illegible]त्तरेणाय
जुषा संविष्टमुत्तरेणायजुषाशिरस्तउदकुंभं निधाय सर्षपान् फलीकरणमिश्रानंजलिनोत्तरैस्त्रिभि
र्मंत्रैः क्षिपेत्त्रिः प्रभृति स्वाहाकार॰ कूलाशा॰ शान्ति प्रविष्टे प्रविष्ट एवं तूष्णीमनावापतेन सेवं समृहरहरानि
ईशतायादशम्यामुत्थितायां॰ स्नातायां पुत्रस्य नाम दधाति पिता माता चेति द्व्यक्षरं चतुरक्षरं वा नामपूर्व
माख्यातोत्तरं दीर्घाभिनिष्ठानांतं घोषवदाद्यंतरंतस्थमपि वा यस्मिन्त्विक्षमुपसर्गः स्यात्तद्धि प्रतिष्ठितमि
ति हि ब्राह्मणामयुजाक्षरं कुमार्याः प्रवासादेत्य पुत्रस्योत्तराभ्यामभिमंत्रणं मूर्धन्यवघ्राणं दक्षिणे क
र्णे जपेत् मंत्रांजपेत्कुमारीमुत्तरेणायजुषाभिमंत्रयते॥१५॥ जन्मनोधि षष्ठे मासि ब्राह्मणान् भो
जयित्वाशिषो वाचयित्वा दधिमधुघृतमोदनमिति मिस॰ हस्तोत्तरैर्मंत्रैः कुमारं प्राशयेत्तैत्तिरिरामा॰ राम॰ ८
सेनेत्से केजन्मनो धि त्वतीये वर्षे चोलं पुनर्वसोर्ब्राह्मणानां भोजनमुपाय नवत्सीमंतवदन्मेरुपसमा

धानाद्य परेणाग्निं प्राञ्चमुपविश्य पत्रैः पाशान् लम्यात्रिसिद्धैर्भ० पुंजीलैः शलालुग्लप्सैर्नैनियताकेशा

न्विनीय यथार्षि शिखा निदधाति यथा वैषां कुलधर्मः स्यादित्या० म० सर्ज्जनाद्याः केश निधानान्तं समानं

क्षुरं प्रक्षाल्य निदधाति तेन स्नहं कर्मनिवृत्तिर्विरहं दानेवं गोदानमन्त्रास्मिन्नपि नक्षत्रे षोडशे वर्षेऽग्निगो

दानो वा स्यात् संवत्सरं गोदानं व्रतमेक उपदिशन्त्येतावन्नानासर्वान् केशान् वापयन्त उदकोपस्पर्शनमि

ति छन्दोगाः ॥ २६ ॥ दक्षिणाप्रत्यक्प्रवणमगारावकाशं सुखतल्पयालाशेन शमीमयेन वोद्धूहेनैता

मेव दिशं सुन्नरयोद्धूहन्नेवं त्रिः कृत्वा सून्नरयाभिमृशन् पूर्वदक्षिणा० यस्याणागान्नीनवा नक्षिलाम्यन्तरंपा

०ष्टु त्रुद्धयोत्तरान्प्राग्दक्षिणा द्वारं स्थूलणामवदध्यात् एवमितरां यथाख्यातमितरा अनुवृत्ताः यव०

शमाद्धीयमानसूत्तरेणायजुषाभिमंत्रयेत सं मितसुत्तरे यथालिंगं पालाश्य० शमीमयं वेध्ममादी

प्योत्तरयाग्निमुद्दीप्योत्तरेणायजुषागारं प्रपद्योत्तरं पूर्वे दक्षिणगारस्योत्तरयाग्निं प्रतिष्ठापयति तस्मा

द्दक्षिणामुदस्थानायतनं भवति तस्मिन्नविदिशे नागांदमत्त्रि० सत्तीर्यते ष्टत्तरयाद्रीहियवा वा स्तुपन्न

त्रोहवधानं प्रतिष्ठापयतीति तस्मिन्नुत्तरेणायन्तुषाचमुरउदक्कुंभानानं यतिदीर्घमुत्तरयात्तमंत्रयते ये
गृह्य॰ ९ रूपसमाधानाद्याज्यभागांतउत्तरात्राऊतीऊँलाजयादिश्वतिपद्यते परिषेचनांतं कृत्वोत्तरेणायनु
षोदकुंभेनत्रिः प्रदक्षिणमंतरतो गारं निवेशनं वा परिषिच्य ब्राह्मणान् भोजयेदस्पैः सक्तुभिरोदनेने
ति॥२७॥ अथ गृहं हीनं कुमारं तपोयुक्तो जालेन प्रच्छाद्य कं॰ संकीर्णिवाद्धादयन्नद्वारेण सभा प्रपाद्य कि
सभायामध्ये धिदेवनं मुक्त्वा वोक्ष्या क्षास्तुषांक्षेभूत्वानां निपात्य दध्यालवणमिश्रेणांजलिनोत्तरे
रवोक्षेत्वा तमध्ये हि नेसायमग्राहोमवतिशंखिनं कुमारं तपोयुक्तउत्तराभ्यामभिमंत्र्योत्तरपाहक्कुं
भेनशिरस्तो वनयेत्वान मध्ये हिने प्रायमाराहोभवति श्रावणपांपौर्णमास्यामस्तमितेस्थालीपा
कः पार्वणवदाज्यभागांते स्थालीपाकाद्दुत्वांजलिनोत्तरैः प्रतिमंत्रं कि॰ अकानित्तु होस्तुपंतरा
[illegible]ति स्थाभिराखवमध्यः समिध आज्याहुतीरुत्तराद्यादिश्वानि पद्यते परिषेचनांतं कृत्वा वाग्य ग्राम॰
तः संमारालाहायप्राचीमुदीचीं वा दिशमुपनिष्क्रम्य स्थंडिलं कल्पयित्वा तत्र प्राचीरुदीचीश्चतिस्र ९

क्षितो रेखालिखिताग्निरुपनिनीयताच्छन्नस्यासक्तुं निवपति रुक्मी॥ सं पृक्ताधानालाजानं जनास्मे
नेध्यागारे शीरमिश्रन्नैरुपस्थायाय परिषिच्याप्रतीकृस्कम्भीमेत्यापश्चेजपहेतेताम्भासुदकुम्भे
नत्रिः सदर्भिणामंतरज्जोगारं निवेश्य नंवापरिषिच्य ब्राह्मणाभोजयेत्॥ ११॥ धानाः कुमारा स्त्रा
श्यंतो वमाना ऊर्ध्वं पद्दृशनीयस्य सङ्क्रनां चैतं वर्ति॥ हरेद्दा मार्गशीर्ष्या मार्गशिर्ष्या पौर्णमास्याम
न्नामिति स्थालीपाको हार्षमितिवलिमं त्रस्य सन्नामोन्ते नमस्त्वेत्यमना हिता ग्नेरा प्रयणान वानाः॥
स्थालीपाकं॥ अपप्रिता ग्रहणादेवताभ्यः स्विष्टकृच्चतुर्थीमीहुत्वा तं हुत्वा नामसुरवं शरपित्वा गीर्वा
पूर्वोदन पिंडं॥ सं हृत्वोन्नरेणाय सुषागारस्कपरहिहृद्दे मंतमवरोहणा मुन्नरेणाय नुषागस्मृवह
हेष्मरे हिंसिणोः पार्श्वे नैव स्वस्तरेस विशंति दक्षिणाः पितोन्नरामा नैव मव शिष्टानां ज्येष्ठोज्येष्ठो
नंतरः॥ हाय नराभ्यां पृथिवीमभिमृशंस्तेव॥ संवेशना दित्रिरीशानाय स्थालीपाकं॥ अपपि
लाक्षेत्रपल्सव गावीसुदीचीं वा दिशमुपनिष्क्रम्य स्थंडिले कल्पयित्वाग्नेरुपसमाधानाद्यपरेणा

गृ.सू. मिद्वे कुर्वीत ॥२९॥ उत्तरया दक्षिणस्यामीशानमावाहयति लौकिकावा चोत्तरस्यां मीढुषीमध्येज
१० यंतं शोद्धृत्य कानि प्रदाय त्रीनोदनान्कल्पयित्वाग्निमस्मानीयोत्तरैकपस्पृशयित्वोत्तरैर्यथास्वमो
दनं सामर्वत: समवदायोत्तरेणायजुषाग्निं० स्विष्टकृतमुत्तरेणायजुषोपस्थायोत्तरै: स्वैरोदना
निपाकै केनहे हे हलाहशदेवसेनाम्भोहशोत्तरामः शर्ववडम्रेरोदनपिंड० संहृत्तमपराक्षिटे
नाया योत्तरेणायजुषाहुत्वाश्रासजन्मत्र रुद्रांजपेत्स्थमोत्तमोवामिवएनमग्निंगास्थापयतियथेना
प: प्राप्नुयात्तां गंधैर्दर्भैरग्रमुष्टिनावोक्षतिहृषाणामेवाथे गवांमार्गे निमोक्षेत्रस्य पतिंयजेतेईशानं
वा हेवेनं चतुष्पथसन्नस्त्ववा परोक्षिनामादेशोदधातिक्षितंयजेतपाकादेव उत्तरामास्मुपतिष्ठते
स्थाली पाकेनाहणा त्र भोजयेत्क्षेत्रपत्यं प्राश्नंतिये सनाभयो भवंतियथा वैषांकुलधर्मस्यात्॥
॥३०॥ मासि श्राद्धस्यापरपक्षे यथोपदेशंकाला: सुचीन्मंत्रवतोयोनिगोत्रमंत्रासंबद्धानयुग्मा० राम.
त्र्यवरानर्थिवैक्षोभोजयेदंत्रस्योत्तरामिज्जुहोताज्याहुतीरुत्तराएद्वाविपरीत०सर्वमुत्तरैरस्मि १०

मृशेत्स्क भाण्डाप्रतिष्ठं रूपंमुत्तरेणायजुषोपस्पर्शयित्वाभुक्तवतोनुव्रज्यप्रदक्षिणीकृत्यदक्षिणंदक्षि
णायांदर्भेत्सु० स्तीर्यतेषूत्तरेरूपोदृत्तोत्तरैर्दक्षिणापवर्गान्पिंडान्दत्वापूर्ववदुत्तरैरुपोद्दलोत्तरैरुप
स्थायोत्तरस्योदपात्रेणाद्भिः प्रसव्यंपरिषिच्य मुञ्जयात्रापुनरं यजुरवानं त्रियवरार्घ्यमावर्त्तयि
[illegible] णिहृं द्रमस्तु दात्त्वासर्वातः समवदायोत्तरेणायजुषाशेषस्याप्रवरार्ध्यं प्राश्नी
यायामाघ्या० पौर्णमास्यान्तु परिष्टादष्टकातस्यामष्टमी ज्येष्ठयासंपद्यते तामेकाष्टकेत्याचक्ष
ते तस्याः सायंमौपकार्यमष्टपंचतुःशरावं० अपपयस्त्र ष्टाकपालं इत्येके ॥ २१ ॥ पार्वणावदाज्यभा
गांतेजुष्टिं नो तरयापूपाहोतिसिद्धः शेषस्त्वमष्टधाकृत्वाब्राह्मणेभ्य उपहरतिश्वोभूते दक्षिणगामु
पाकरोतिपितृभ्यस्त्वा जुष्टामुपाकरोमीति हस्मीपंचाज्याहुतीर्हुत्वा तस्यैव पा० अपयित्वो पस्तीर्णा
भिघारितां मध्यमेनांतमेनवापलाशपर्णेनोत्तरयाजुहोतिमा० सोदनूमुत्तराभिः पिष्टान्नमुत्तर
याज्याहुतीरुत्तराविष्टकृत्समृतिसमानमापिंडनिधानाद्दत्वष्टकायामेकेकेपिंडनिधानमुप

शृ.सु. दिशां सथैतदपवं [illegible] एवांजलिनान्नुहोतियथासूपमन्तएवयथार्थमा०स०मिष्टान्नाष्टोष्ठतेवष्टकातस्मा
११ मासिद्धेनक [illegible] आतःसनिमित्तोनरंजयित्वार्थंसूयाइथंलन्वायोजयित्वाग्रंचमवस्थाप्योन्नरया
रथवकेश्वमिष्टश्रातिपूकसीवोन्नरेणायज्ञषाधिरूत्वोन्नरयाप्राचीमुदीचींवादिशमभिप्रयायायथा
र्थयायादश्वमुत्तरेयारोहिद्वत्तिनमुन्नरयातान्मा०रेषगोस्वर्वसृथिवीमभिष्टशेतसंवादमेषंतसव्ये
नपाणिनाछत्रंदंडंचादत्ते॥१४॥ [illegible] नफलीकरणमुष्टिमुन्नरयाग्नुलागत्वान्नराजपेकुदमु
न [illegible] सिमंत्रयेतविक्रोधोमवस्तसंमवेष्ठुःपरेषा०स्थलाठारिकाजीवञ्चणान्किारयित्वोन्नरया
सन्मा [illegible] वाधतपवयेत्मिथ्यर्थेवस्तुमूत्रेणाङ्कालयीतमिथ्यर्थेयदस्पृहेपाप०म्पान्नतन्नरया
मुकूया [illegible] कामयेतनायंमाछियेतेतिजीववीपाणेस्वंधूतमानीयसवन्नसुन्नराम्भांत्रिःप्रसव्यंपरिषिं
चेदे [illegible] यथा [illegible] दासकर्मकराःपर्येरंतास्मिंनिद्धामुपसमांधायोन्नराआज्ञतीर्जुकयायद्येनदृष्टाफल राम.
ममिनि [illegible] पोवामिविक्षिपेतावर्षतर्कवाविंडरमिनिपतेनङनरेर्यथालिंगंप्रक्षालयीत्गास्मू ११

गृह्य॰ १२

णावरोहणीमग्नुनङप्रवेशनेक्रूस्रांकपोतपतिदर्शनेमाज्ञानाऽश्वारीदरेषणोमेषुचाङ्गुतोत्सा
तेमुमावास्यायांनिशायांयत्रापान्नश्वरणुयान्नदश्मेरूपसमाधानायाम्भागांतउन्नरात्राङ्कृता
ऊँतानयाहिप्रतिपद्यतेपरिषिवर्नांतफलाजिस्मेतेभ्यउन्नरयादक्षिणतोश्मानंपरिधिंदधातिद
धाति॥४४॥ ॥इतिश्रीस्नावर्स्तवगृह्यप्रयोगःसमाप्तम्॥२०॥संवत्१६८५समयेअग्रहनशु
दिद्वशमीवारमंगरकाश्यपानगरी॥ ॥राममस्तु॥ ॥छ॥ ॥श्री॥ ॥छ॥ ॥

राम॰ १२

12

श्री

[redacted]